

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА ЛЪКИ ЗА ПЕРИОДА 2015-2020 Г.

Стратегията за развитие на туризма в община Лъки за периода 2015-2020 г. е разработена в рамките на проект с регистрационен № 13-13-55 и наименование „Въвеждане на ефективни механизми за мониторинг и контрол на изпълнението на общински политики в община Лъки“. Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Настоящата общинска стратегия за развитие на туризма обхваща периода 2015-2020 година. В нея са систематизирани визията, стратегическите цели и приоритетите, чиято реализация ще доведе до устойчиво развитие на туризма и утвърждаване на община Лъки като „Дестинация Лъки“.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Съдържание

МЕТОДОЛОГИЯ И ИЗХОДНИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА	4
SWOT АНАЛИЗ НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА ЛЪКИ	5
ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА ЛЪКИ ЗА ПЕРИОДА ДО 2020 Г.	10
ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА	10
СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И ДЕЙНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА	11
ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ РЕАЛИЗИРАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА	16
МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СТРАТЕГИЯТА	17
ПРИЛОЖЕНИЕ 1 - АНАЛИЗ НА ТЕКУЩОТО РАЗВИТИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ РЕСУРСИ И ТУРИЗМА В ОБЩИНА ЛЪКИ	18
ПРИЛОЖЕНИЕ 2 ПРАВИЛА И МЕТОДИКИ ЗА МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА	31

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

МЕТОДОЛОГИЯ И ИЗХОДНИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Методология

Разработването на Стратегията за развитие на туризма в община Лъки за периода 2015-2020 г. се основава на подход на планиране в подкрепа на икономическия растеж и създаването на нови работни места, който е измерим, социално ориентиран и отразява принципите на устойчивото развитие както на територията на общината, така и на туризъм като сфера на развитие.

Стратегията има за задача да осигури допълнително икономическо развитие и конкурентоспособност на община Лъки като туристическа дестинация и да подпомага устойчивото развитие на туристическата сфера. В Стратегията са отчетени и отразени очакванията на заинтересованите страни. Съобразени са актуалните тенденции и моментното развитие на туризма на територията на общината.

Стратегията е реалистична като очакване, изпълнима като заложен цели и осъществима, от гледна точка на необходимите ресурси и възможността за тяхното набавяне.

Община Лъки предоставя отлични възможности за практикуване на различни видове туризъм - здравен, къмпинг, селски, културен, приключенски, еко, събитийен и ловен туризъм. Въпреки това, все още не може да се каже, че потенциалът на общината се използва по рационалния начин. С оглед на това Стратегията за развитие на туризма в община Лъки за периода 2015-2020 г. има за цел по-рационалното използване на наличните природните, културните и географските ресурси, като се акцентира върху привлекателността на „Дестинация Лъки” и възможностите за развитието на специализирани форми на туризъм.

В нормативната уредба на Република България липсва цялостна регламентация на процеса за стратегическо планиране. В управленската ни практика се използват дългосрочни, средносрочни и краткосрочни документи за стратегическо планиране. Дългосрочните документи са със срок на изпълнение над 10 години, средносрочните документи са със срок на изпълнение от 3 до 9 години, а краткосрочните са със срок на изпълнение от 1 до 3 години.

Основните видове стратегически документи са:

- Стратегия;
- Политика;
- Програма;
- План;
- Концепция

Не съществуват утвърдени в практиката критерии за тяхното разработване, по отношение на местната власт, поради което наименованията им не се подчиняват на ясна логика, съобразена с тяхното съдържание и обхват. В разработената от Съвета за административна реформа през 2010 г. Методология за стратегическо планиране в Република България е предложен алгоритъм, който да структурира и обвърже със спазването на стандарти и принципи стратегическото планиране. При отчитане на конституционно гарантираната независимост на местната власт и принципа на местно самоуправление, Методологията е ценен инструмент, който има наличен потенциал за подобряване качеството на стратегическото планиране по отношение на туризма в община Лъки.

Препоръчва се всяка стратегия да има следната структура:

- анализ на състоянието на сектора;
- визия за развитието на сектора;
- водещи принципи при изпълнение на стратегията;
- стратегически цели на секторната политика;
- дейности за постигане на целите;
- очаквани резултати от изпълнението на предвидените дейности;
- приложения.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

При извършване на анализа на текущото състояние на сектора се препоръчва да се извършва оценка на средата, в която се развива съответният сектор. Трябва да се изследват следните външни фактори:

- политически фактори - фактори с отражение върху регулаторната рамка, фактори, които помагат или пречат на институцията да изпълни съответните приоритети или принуждават институцията да преразгледа и да внесе съответните изменения в стратегическите планове;
- икономически фактори – те отразяват развитието на икономиката на местно ниво
- социални фактори - отразяват промените в демографското състояние и ценностите, стила на живот и др., както и екологичните и културните фактори;
- технологични фактори - от значение при оценяване на въздействието върху областта, която е обект на регулация от страна на институцията, във връзка с новите технологии, информационните потоци, организацията на управление и междуинституционалните връзки.

SWOT анализ

SWOT анализът се използва при разработването на стратегии, отнасящи се до отделните сектори. Тези стратегии се разработват на базата на анализа на вътрешните (силни и слаби страни) и външните (възможности и заплахи) за средата фактори, като освен това се описват причините, предопределящи силните и слабите страни, възможностите и заплахите. На базата на SWOT анализа се изследват следните стратегически връзки:

- как да се използват силните страни, така че да не се пропускат наличните възможности;
- как възможностите да помогнат за неутрализиране на слабите страни;
- как да се използват силните страни за намаляване на заплахите;
- кои слаби страни трябва да се премахнат, за да се намалят заплахите.

Стратегия за развитие на туризма в община Лъки за периода 20015-2020 г. се базира на анализа на средата и на SWOT анализа. Съгласно Методологията за стратегическо планиране в Република България е препоръчително анализът да не бъде по-голям от 12 страници, но е допустимо същият да бъде по-обхванат, но да бъде синтезиран и целенасочен. Всички изводи от анализа трябва да бъдат взети под внимание при следващите стъпки в изготвянето на стратегията, и по-конкретно, при определянето на визията, приоритетите и разработването на стратегическите цели.

Визия за развитието на сектора е реалистична насока за бъдещото развитие. Тя представлява картина на дейността за срок от пет години и показва желаните промени след изтичането на стратегията.

При разработването на стратегията трябва ясно да се посочат водещите принципи за нейното реализиране. Това са принципите, които са основополагащи за реализирането на стратегията - принципът на партньорство и принципът на допълняемост.

Стратегическите цели отразяват крайния ефект за обществото, резултат от провежданата политика. Те имат водеща роля в системата от цели. Стратегическите цели трябва да имат ясна и точна формулировка, която да е разбираема от неексперти в дадена област. Не трябва да се използва специфична и/или техническа терминология, разбираема от ограничен кръг специалисти. Стратегическите цели следва да бъдат разглеждани като основата или изходната точка за идентифициране на оперативните цели - приоритетите. Стратегическите цели се поставят в дългосрочен план. Те трябва да са малко на брой и ориентирани към обществото.

В стратегията се посочва начинът, по който ще бъдат постигнати целите на развитието. Поради това е необходимо да се определят дейностите, свързани с постигането на всяка отделна цел.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Стратегията описва очакваните резултати от изпълнението на предвидените дейности. Резултатите показват промяната в състоянието на засегнатите от политиката преди и след нейното изпълнение, както и последиците от тази промяна спрямо обществото като цяло.

Стратегията е разработена в съответствие с:

- Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014-2030г
- Националната програма за развитие на България 2020 г.;
- Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022
- Проект на Споразумение за партньорство с Европейската комисия;
- Стратегия Европа 2020;
- Други

Изходни предпоставки

Прогнозите на национално ниво са, че през 2020г. България ще привлече над 9 млн. чуждестранни посетители без транзитно преминалите (37% ръст за периода 2012-2020 г.), а през 2030 г. над 12 млн. чуждестранни граждани ще посещават страната ни с цел туризъм, т. е. входящият туристопоток към България ще се удвои спрямо регистрирания през 2012г.

Като се вземат предвид най-значимите глобални тенденции, които ще формират новата пазарна среда и бъдещето на българския туризъм в периода до 2020 г. се откроява необходимост от разработване на туристически продукти, подходящи за възрастова категория 65+ като комбинация между специализирани видове туризъм - културен туризъм, еко и селски туризъм и др., насочване към сегмент туристи с акцент върху възможностите, които общината предлага за развитие на медицински туризъм, акцент в разработването на специализирани туристически продукти, които притежават потенциал за преодоляване на сезонността и създаване на специална емоционална връзка с община Лъки и търсене на възможности за привличане на инвестиции в туризма и предоставяне на инвеститорите на различни облекчения.

По данни на Министерство на икономиката и енергетиката сред основните фактори, които предопределя избора на дестинация за еко туризъм, са красивата природа, чистият въздух, природни забележителности, разнообразие от растителни видове, спокойствието и тишината, ниски цени, приятни преходи (еко пътеки). Профил на българския турист: Най-висок дял на хората на мениджърски позиции (20%), както и хората с високи доходи (11%), които се информират по-често от електронни медии отколкото от печатни. Характерни са кратки, но чести пътувания. Предпочитаните места за настаняване-при приятели и роднини (26%), частни квартири (20%), 3* хотели (11%). Те са активни потребители на интернет и електронни услуги, интереси в областта на културата и изкуството. Среден разход на ден извън активния сезон -38 лв., а средна продължителност на престоя в извън активен сезон-2.8 дни

Актуалните тенденции в развитието на туризма предполагат необходимост от предлагане на туристически пакети, които да са с по-гъвкави програми и богато разнообразие на туристическите дейности. Основните източници на информация са туроператори и туристически агенции, интернет, рекламни брошури, т. е. рекламата влияе значително върху избора на дестинация и в този смисъл може да играе ключова роля за популяризирането му, стига да достигне до съответните целеви аудитории.

Еко туристите са „удобна“ за бизнеса целева група от гледна точка на предвидимостта в поведението им, в съчетание с характерния профил на пътуващите. Освен това, отсъствието на необходимост за изграждане на специална инфраструктура около еко дестинациите значително улеснява туристическия бранш при удовлетворяване на очакванията на тези посетители.

Богата местна кухня с местни/ екологични продукти, в съчетание със съхранен фолклор, обичаи и занаяти е отлична предпоставка за развитие на селски туризъм.

Географското разположение, релефът, климатът, почвеното плодородие, водните ресурси и другите природни условия са предпоставки, които обуславят наличието на изключително богато и разнообразно флористично и фаунистично богатство, на запазена дива природа и впечатляващи с красотата и силата си дивечови популации. Това, от своя страна е предпоставка за развитие на ловен туризъм.

Стратегията за развитие на туризма в община Лъки за периода 2015-2020 г. е разработена в рамките на проект с регистрационен № 13-13-55 и наименование „Въвеждане на ефективни механизми за мониторинг и контрол на изпълнението на общински политики в община Лъки “. Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет “, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

SWOT АНАЛИЗ НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА ЛЪКИ

Силни страни

- ✓ Отлично географско разположение в близост до Националния курорт Пампорово, Бачковския манастир и балнеоложки център Баните. На територията на общината е разположен манастирският комплекс „Кръстова гора - Света Троица “ с водата от „Аязмото “ и легендата за Светия кръст
- ✓ Няма химически замърсени почви, няма регистрирано замърсяване на земи с устойчиви органични замърсители
- ✓ Съхранена природна среда, уникални флора и фауна
- ✓ Наличие на природни ресурси- горски насаждения
- ✓ Много добро качество на въздуха
- ✓ Наличие на достатъчно водни ресурси
- ✓ Модерна и утвърдена ловна база на ТП ДЛС „ Кормисои ”
- ✓ Развита културна инфраструктура, включително по отношение на местни занаяти и фолклор
- ✓ Извършени значителни инвестиции в туристическа инфраструктура и продукти, обучения и стратегическо планиране в областта на туризма

Слаби страни

- ✓ Селищата нямат туристически облик
- ✓ Липса на цялостна туристическа инфраструктура за реализиране на „Дестинация Лъки”, включително утвърден туристически продукт, необходими средства за подслон, паркинги, пазари, атракционни и др.
- ✓ Не е оптимизирана работата на информационната и институционална система за обслужване на туризма. Изграден е нов туристически информационен център в гр. Лъки, който все още не функционира
- ✓ Липса на подходяща национална и международна реклама.
- ✓ Липса на канализация в селата и част от града
- ✓ Липса на пречиствателна станция за питейни води. Изградена, но не пусната в експлоатация за град Лъки
- ✓ Липса на пречиствателна станция за отпадни води
- ✓ Замърсяване в и около населените места с отпадъци/нерегламентирани сметища
- ✓ Трудно поддържана инфраструктура
- ✓ Съществуване на недостиг на питейна вода в с. Борово в летния период
- ✓ Ниска осигуреност в областта на здравеопазването
- ✓ Липса на адекватни възможности за преквалификация
- ✓ Слабо проникване на персонални компютри и интернет
- ✓ Недостатъци на инфраструктурата в селата.
- ✓ Отдалеченост от основните потребителски и производствени центрове
- ✓ Нужда на местния бизнес от доразвиване на умения за постигане на по-висока ефективност и ефикасност
- ✓ Липса на изготвен и приет ОУП, концепция за пространствено развитие, морално и технически остарели и липсващи документи свързани с благоустройството

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Възможности

- ✓ *Наличие на предпоставки за производство на екологично чиста земеделска продукция*
- ✓ *Адекватното приспособяване на общинска собственост в туристически бази, приспособяване на съществуващия жилищен фонд от частния сектор в цялата община в туристически обекти и изграждането на туристически селища*
- ✓ *Положени са основите в развитието на селския и екологичен туризъм*
- ✓ *Дестинацията дава възможност за развитие на туризъм, основан на интереса към природата, флората и фауната, екстремните преживявания, долекуване и рехабилитация, религиозните потребности, местни занаяти и обекти на културно-историческото наследство*
- ✓ *Привличане на стратегически чуждестранен инвеститор в туристическия сектор*
- ✓ *Развитие на селското стопанство съобразно наличните ресурси - екологично земеделие*
- ✓ *Налична жилищна площ в размер значително по-висок от средния за страната, като близо половината не се обитават - наличие на значителен потенциал за развитие на туристическа инфраструктура*
- ✓ *През централната част на административния град Лъки преминава дублиращ третокласен път 861 - Асеновград - Юговски разклон - Здравец - Рожен на път II - 86 — Чепеларе/Пампорово (до Девин) - Смолян, който е и най-пряката връзка в направление Пловдив - Смолян- Златоград/Рудозем - Република Гърция*
- ✓ *Незаети човешки ресурси*
- ✓ *Капацитет за развитие на Специализирана болница за лекуване и рехабилитация, с оглед тенденцията към затлъстяване на национално ниво*
- ✓ *Наличие на свободна инфраструктура, сграден фонд и УПИ*
- ✓ *Наличие на свободни природни ресурси за развитие на земеделие*
- ✓ *Стимулиране на местни партньорства, трансграничното и международно сътрудничество*

Заплахи

- ✓ *Единственият вид транспорт на територията на общината е автомобилният*
- ✓ *Инвеститорският интерес все още не се е фокусирал върху нови допълнителни услуги и атракции в региона*
- ✓ *Липса на достатъчни собствени приходи за активно осъществяване на общинските политики*
- ✓ *Липса на достатъчен ресурс за поддръжка на транспортната*
- ✓ *Инфраструктура, което затруднява достъпа до туристическите обекти, както и до някои от селищата с бази за настаняване на туристи*
- ✓ *Реализиране на нови приоритетни туристически дестинации в близост до община Лъки ще затрудни налагането на „Дестинация Лъки ”*

Анализът на силните и слабите страни, възможностите и заплахите е в съответствие със стандартната методология, според която силните и слабите страни са резултат от влиянието на вътрешни фактори, а възможностите и заплахите на външни фактори. Основният извод от изведената SWOT-матрица е свързан с избор на най- подходяща стратегия за развитие на базата на изведените слаби, силни страни възможности и заплахи.

С оглед на горното и отчитайки факта, че туризмът е приоритетен отрасъл за развитие на територията на общината до 2020 г. ще бъде реализирана стратегия, която се основава на силните страни и оползотворяване на всички налични възможности, отчитайки основните слаби страни и заплахи, чрез предприемане на мерки за тяхното минимизиране.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Реализация на силните страни и идентифицираните възможности

Наличието на благоприятна околна среда и възможностите за развитие на екологично земеделие следва да се реализира посредством селски туризъм. Добавена стойност е налична поради вече положените основи за развитието на селския и екологичен туризъм. Културно-историческите дадености благоприятстват и туризма за удовлетворяване на религиозните потребности и запознаване с културно-историческото наследство

Посещаемостта и използваемостта на наличните качествени и разнообразни туристически продукти, услуги и атракции може да бъде значително увеличена при отчитане на потенциала на дублиращия третокласен път 861.

Реализирането на местни и трансгранични партньорства следва да резултират в наличието на съвместен туристически продукт, а и за привличане на стратегически инвеститор.

От ключово значение е насърчаването на предприемчивостта за реализиране потенциала на незаетата жилищна площ и превръщането ѝ в туристически актив, включително чрез създаване на места за настаняване с до 20 места, т.е. насърчаване развитието на микропредприятия. Незаетите човешки ресурси допълват възможността за този потенциал.

Развитието на местата за настаняване се благоприятства и от наличието на общинска собственост, която може да бъде адекватно приспособена за целите на местния туризъм. Използването на публично-частно партньорство е наложително.

Специфично предимство пред близките туристически дестинации, а в национален мащаб, е възможността за развитие на туризъм, свързан с лечение на наднормено тегло и затлъстяване, като за целта следва да се развива наличният капацитет на Специализирана болница за лекуване и рехабилитация. Профилирането на туристическият продукт е в състояние да допринесе освен за популяризиране на дестинация, повишаване на приходите и заетостта да способства за развитие на здравеопазването на територията на общината.

Адресиране на заплахите

За успешното реализиране на активна политика за развитие на туризма негативното въздействие на идентифицираните заплахи следва да бъде минимизирано. Слабият инвеститорски интерес следва да бъде адресиран посредством мерки, свързани с повишаване на осведомеността относно възможности за финансиране, непрекъснато подобряване на административното обслужване от страна на общинската администрация и намаляване на административната тежест. Същите са детайлно обосновани в Общинския план за развитие на община Лъки за периода 2014-2020 г.

При липса на достатъчни собствени приходи за активно осъществяване на общинската политика в областта на туризма, както и за поддръжка на инфраструктурата следва да се използват рационално и активно наличните възможности на европейските фондове. Приоритетно следва да бъде обезпечавана инфраструктурата, която допринася за развитието на туристическия продукт.

При реализиране на нови приоритетни туристически дестинации в близост до община Лъки следва да се разработват съвместни туристически продукти и услуги, като и да се подчертаят наличните уникални туристически ресурси на общината, които ще я дефинират като „Дестинация Лъки”.

Адресиране на слабите страни

Липса на цялостна туристическа инфраструктура за реализиране на „Дестинация Лъки”, включително утвърден туристически продукт, необходими средства за подслон, паркинги, пазари, атракционни и др. е обект на въздействие на настоящата стратегия, а и в по-широк план на Общинския план за развитие на община Лъки за периода 2014-2020г.

Част от интервенциите по отношение на националната и международна реклама са също обект на настоящата стратегия. Предвид водещия фактор за конкретното развитие на туристическите продукти и услуги - частния сектор, детайлна маркетингова и рекламна стратегия следва да бъде разработена последващо. Идентифицираната отдалеченост от основните потребителски и производствени центрове следва да бъде превърната от слаба страна във възможност, поради съхранената и устойчива околна среда и ресурси. Значителни функции

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

следва да бъдат поети от изградения туристически информационен център в гр. Лъки, който следва да започне активна работа през 2015 г. Публичният и частният сектор имат на разположение значителен финансов ресурс по отношение на преквалификация и обучение, от страна на фондовете на ЕС, които следва да бъдат активно използвани.

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА В ОБЩИНА ЛЪКИ ЗА ПЕРИОДА ДО 2020 Г.

Община Лъки е добре позната и предпочитана целогодишна туристическа дестинация с ясно разпознаваема идентичност и устойчиво развита територия, заемаща значимо място сред дестинациите в туристически район Родопи.

Туризмът е значителен фактор в местната икономика, гарантиращ устойчивото развитие на територията, икономическото, социално и демографско развитие на общината чрез генерирането на съществени приходи от дейността, висока трудова заетост, създадени инвестиционни възможности и проекти за партньорство, развит микро и малък семеен бизнес и опазена на околната среда.

Визията е свързана с осигуряване на няколко базови елемента:

- липса на замърсявания и вредни дейности за съхранение на флората и фауната
- наличие на богато и качествено туристическо предлагане
- основно място е отредено на алтернативния туризъм
- всеки може да ползва предлаганите възможности
- наличие на подходящи продукти за всички, без значение на възраст, пол, общо

физическо състояние или степен на увреждане.

Устойчивият туризъм се развива на основата на хармонията между ползването и опазването на ресурсите чрез интегрирането на местната култура, бит и традиции. Той е възможност за поминък на местните хора и в същото време образова посетителите и туристите. За развитието на устойчивия туризъм се създава дискретна и щадяща средата инфраструктура. Създава се възможност за взаимодействие между бизнеса и природата. Този тип туризъм се развива чрез съчетаване на природните богатства с местната култура и традиции на основата на дългосрочна стратегия за интегриране на ресурсите в туристическите продукти по начин, който подобрява или не променя техния състав.

ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА

Устойчивост - развитието на туристическите дейности трябва да съчетава в себе си дългосрочна икономическа ефективност с устойчиви практики, щадящи околната среда и социална съвместимост.

Демократичност - при управлението на дестинацията следва да се използва обществения подход. Необходимо е да се осигури висока степен на участие на местното население в процеса на управлението на дестинацията.

Местна идентичност - планирането на туристическото развитие трябва да бъде съобразено и обвързано с основните ценности на обществеността в дестинацията, а така също и с особеностите на развитието на туризма в общината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Партньорство - включване на всички заинтересовани страни в процеса на планиране и изпълнение. Взаимно зачитане и взаимно подпомагане на всички участващи в туристическия процес обществени и частни организации чрез използването на подходящи механизми за коопериране на усилията на локално, национално и международно равнище.

Равенство и липса на дискриминация - предлаганите туристически продукти са достъпни за ползване от всички

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И ДЕЙНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

Основната цел на развитието на туризма в периода 2015-2020 г. е утвърждаване конкурентоспособността и ефективността на туристическия сектор на община Лъки посредством оптимално използване на наличните ресурси в съответствие с пазарните изискванията и потребителските очаквания за устойчиво развитие на туризма.

В изпълнение на основната цел следва да бъдат:

- 1.) подобрени условия за развитие на туризма на територията на общината,
- 2.) да бъдат изградени и поддържани необходимите компоненти на обща и специализирана инфраструктура,
- 3.) да бъде повишено качеството и разнообразието на предлаганите туристически продукти и услуги, капацитета и конкурентоспособността на туризма.

Основната цел може да бъде достигната чрез реализиране на следните стратегически цели:

- Утвърждаване на позитивен имидж на „Дестинация Лъки” и повишаване на нейната разпознаваемост като привлекателна целогодишна дестинация с характерна идентичност, запазени културни традиции и съхранена природа
  - Повишаване на конкурентоспособността на „Дестинация Лъки” чрез, продуктова специализация и диверсификация и повишаване на качеството на туристическия продукт
- За реализирането на стратегическите цели са формулирани следните приоритети:
- Позициониране на община Лъки като туристическа дестинация с високо качество на предлагания туристически продукт и добавена стойност
  - Опазване на околната среда и устойчиво развитие
  - Насърчаване на сътрудничеството между заинтересованите страни и създаване на възможности за развитие на партньорство
  - Увеличаване дела и качеството на специализираните видове туризъм, водещи до целогодишна и по-интензивна натовареност - културен (етнографски и поклоннически), еко и селски туризъм, приключенски, ловен, свързан с рехабилитация и др.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1.

УТВЪРЖДАВАНЕ НА ПОЗИТИВЕН ИМИДЖ НА „ДЕСТИНАЦИЯ ЛЪКИ” И ПОВИШАВАНЕ НА НЕЙНАТА РАЗПОЗНАВАЕМОСТ КАТО ПРИВЛЕКАТЕЛНА ЦЕЛОГОДИШНА ДЕСТИНАЦИЯ С ХАРАКТЕРНА ИДЕНТИЧНОСТ, ЗАПАЗЕНИ КУЛТУРНИ ТРАДИЦИИ И СЪХРАНЕНА ПРИРОДА

Приоритет 1.

Позициониране на община Лъки като туристическа дестинация с високо качество на предлагания туристически продукт и добавена стойност

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярка 1.1.1

Набиране на информация и разработване на маркетингова стратегия

Дейности:

В периода 2015-2016 г. ще бъдат провеждани целенасочени маркетингови проучвания и анализи на туристическия пазар, включително нужди и тенденции. В допълнение към местните източници на информация ще бъдат взети предвид и налични данни за съседни общини и области, както и данни на национално ниво. На база на наличната информация, с оглед развитие на сектора в периода 2017-2018 г. следва да бъде разработена детайлна маркетингова стратегия, подкрепена от заинтересованите страни.

Отговорници:

Общинска администрация, частен сектор, Консултативен съвет по въпросите на туризма.

Мярка 1.1.2

Разработване и разпространение на информационни и рекламни материали, участие в събития.

Дейности:

В периода на действие на стратегията следва да бъде осигурено активно участие в семинари, кръгли маси, конференции, туристически изложения и други събития, свързани с развитието на туризма на територията на общината.

Разработването и разпространението на информационни и рекламни материали не следва да бъде приоритет единствено на общинската администрация. Реализирането на тази дейности изисква активното участие на туристическия бизнес в общината, особено за развитието на специализираните видове туризъм.

Отговорници:

Общинска администрация, частен сектор, Консултативен съвет по въпросите на туризма.

Мярка 1.1.3

Въвеждане на съвременни ИТ технологии с цел подобряване на обслужването, маркетинга и планирането

Дейности:

Стартиране работата на туристическия информационен център е от ключово значение за развитието на туризма, както и включването му в регионални или по-големи мрежи.

Планирането на туристическите продукти и предоставянето на актуална, достоверна, атрактивна и достъпна информация на туристите е фактор за развитие на дестинацията и за задържане и увеличение на туристическия поток. Това налага да се планират механизмите за разработване на система за информационно обслужване, да се определят формите и възможностите за взаимодействие между заинтересованите страни с цел развитие и поддържане на тази система. Необходимо е създаване и управление на база-данни за туристическите услуги, атракции и обекти на територията на общината, както и създаване на система и механизъм за обмен на информация между заинтересованите страни в областта на устойчивия туризъм. Тя следва да бъде актуална и публично достъпна онлайн, и приета като приоритет и съвместна отговорност на общинската администрация и частния бизнес. Срокът за реализация е 2016, с текущо обновление до 2020 г.

Отговорници:

Общинска администрация, частен сектор

Мярка 1.1.4

Подобряване на местния административен капацитет в областта на туризма

Стратегията за развитие на туризма в община Лъки за периода 2015-2020 г. е разработена в рамките на проект с регистрационен № 13-13-55 и наименование „Въвеждане на ефективни механизми за мониторинг и контрол на изпълнението на общински политики в община Лъки“. Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

~ 12 ~

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Дейности:

Всички дейности в рамките на настоящата мярка следва да бъдат реализирани текущо до 2020 г.

Следва да се гарантира регулаторна среда, която благоприятства създаването и реализацията на туристически продукти и услуги. В общинската администрация е необходимо да бъдат вменени конкретни отговорности на общински служители по въпросите, свързани с развитието на туризма на база настоящата стратегия. Капацитетът на тези, които създават политиките и допринасят за поддържането на обща среда и условия за развитие на туризма е еднакво значим фактор с капацитета на самите доставчици на туристически услуги.

Не трябва да се пренебрегва фактът, че общинската администрация не разполага с ресурс и правомощия за цялостно оперативното развитие на туристическата дейност. Ролята на общината се състои в това да създаде необходимите за развитието на туризма условия и да насърчава това развитие. Туризмът следва да се развива на база частна инициатива. Услугите в сферата на устойчивия туризъм се предоставят обикновено от микро и малки предприемачи, които в настоящия момент се нуждаят от подкрепа.

Развитието на туризма изисква инвестиции, каквито малко от тези предприемачи могат да си позволят да направят без развита система от стимули в тяхна подкрепа. Необходимо е да се разработят съответните местни механизми за стимулиране на предприемачеството в областта на устойчивия туризъм.

В рамките на тази мярка следва да бъдат реализирани дейности, свързани с идентифициране на местни или външни за общината физически и юридически лица, които имат интерес да разработват и предлагат на продукти, услуги и атракции.

Частният сектор следва да работи активно по внедряване на интегрирани системи за управление на качеството съгласно международни стандарти, практики и включително, системата за контрол върху безопасността на храните, стандарти за управление на качеството в туризма, за управление и опазване на околната среда, ISO системи за управление на безопасността на храните и др.

Устойчивото управление на туристическите ресурси и продукти е свързано с професионалната компетентност на хората. От техните умения и познания зависи дългосрочното прилагане на планираните модели за туристическо развитие. Важен фактор в това отношение е компетентността и разбирането на местната администрация. Създаването на капацитет за планиране и създаване на политики в областта на устойчивия туризъм в самата администрация е важна грижа за близките години и би допринесло съществено за важната стъпка, която трябва да бъде направена именно сега. Необходимо е специално внимание и за бизнеса, който е директен доставчик на туристически услуги.

Капацитетът на човешките ресурси е ключов фактор за успеха на всяко начинание. Един от значимите компоненти на туристическите продукти е тяхното предлагане. От качеството и нивото на услугите в най-голяма степен зависи успехът в развитието на туризма. Местните предприемачи и служителите ще получат последващо повишаване на информираността и професионалните умения за обслужване на туристи. Необходимо е постоянно повишаване на компетентността на всички заинтересовани страни. За предприемачите и служителите следва да бъдат предприети дейности за обучение и консултиране в избрани области като гостоприемство и грижа за клиента, разработване на бизнес-планове, управление на устойчиви туристически дейности и др.

Отговорници:

Общинска администрация, частен сектор

Приоритет 2.

Опазване на околната среда и устойчиво развитие

Мярка 1.2.1

Опазване и устойчиво ползване на природната среда, природните ресурси и биоразнообразието

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Дейности:

Основните дейности за реализиране на тази мярка са свързани със залесяване на изоставени и/или ерозирани гори и земеделски земи.

Създаване на условия за повишаване на ефективността на системата за разделно събиране на отпадъци и последващо докупуване на съвременни контейнери и сметосъбирачна техника при необходимост. Дейности за рекултивация, изграждане на сепарираща инсталация. Проучване на биоразнообразието и природните ресурси, оценка на възможностите за достъп на туристи и мерки за съхраняването на природните ресурси. Приоритетът следва да се реализира текущо до 2020 г.

Отговорници:

Общинска администрация

Приоритет 3.

Насърчаване на сътрудничеството между заинтересованите страни и създаване на възможности за развитие на партньорство

Мярка 1.3.1

Осъществяване на взаимодействие на местни НПО, общинска администрация, граждани и бизнес при разработването и реализирането на проекти и инициативи свързани с развитие на туризма.

Дейности:

Основните дейности в рамките на тази мярка са свързани с дейността на Консултативния съвет по туризма и неговата регулярна активност в периода до 2020 г.

В допълнение, Местният съвет по туризма предлага пакет база данни за развитие на предприемаческа дейност, необходимия набор от документи за разкриване на фирма, със съответните указания за реализиране на разрешителни и съгласувателни режими. Гражданите и представителите на бизнеса могат да получават информация относно възможностите да кандидатстват с проекти по различните програми за финансиране от Европейския съюз.

Отговорници:

Консултативен съвет по туризма, общинска администрация, частен сектор,

Мярка 1.3.2

Създаване на партньорства между бизнеса в региона.

Дейности:

Предприемачите в областта на туризма все още нямат представително сдружение, което да обединяват техните интереси. Развитието на партньорства между бизнеса е фактор за развитие на туристическия продукт, а също и за по-балансирано планиране и добро представяне на туристическия пазар. В общината има регистриран Местен съвет по туризъм.

Местен съвет по туризъм е член на МИГ „Преспа- общини Баните, Лъки и Чепеларе” по програмата ЛИДЕР

Отговорници:

Частен сектор

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2.

ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА „ДЕСТИНАЦИЯ ЛЪКИ” ЧРЕЗ, ПРОДУКТОВА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ И ДИВЕРСИФИКАЦИЯ И ПОВИШАВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ ПРОДУКТ

Стратегията за развитие на туризма в община Лъки за периода 2015-2020 г. е разработена в рамките на проект с регистрационен № 13-13-55 и наименование „Въвеждане на ефективни механизми за мониторинг и контрол на изпълнението на общински политики в община Лъки”. Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Приоритет 1.

Увеличаване дела и качеството на специализираните видове туризъм, водещи до целогодишна и по-интензивна натовареност - културен (етнографски и поклоннически), еко и селски туризъм, приключенски, ловен, свързан с рехабилитация и др.

Мярка 2.1.1

Разнообразяване на туристическия продукт, услуги и атракции

Дейности:

Туристите търсят автентични преживявания и среда. В това отношение дестинацията има уникални предимства, които трябва да бъдат съхранени и управлявани с цел разнообразяване на предлаганите туристически продукти. Местните занаяти, продукти, кухня и др., местните растителни видове могат да увеличат конкурентоспособността на продукта и да привлекат интереса на посетителите. На тяхна основа могат да се създават нови предложения и да се отправят нови предизвикателства към туристите. Необходимо е извършването на проучване и създаване на база-данни за практикуваните сега и в миналото традиционни производства и продукти, характерни за общината.

Развитието на устойчив туризъм в община Лъки предполага създаване на цялостни пакети от екологични, занаятчийски, културни и др. възможности за превръщането на региона в достатъчно привлекателна дестинация.

На база на анализа на текущото състояние на туризма и наличните ресурси приоритетно следва да се развият туристически продукти в следните области:

Екологичен и приключенски туризъм - опознаване на местната флора и фауна, обучения по екология и природосъобразен начин на живот, спорт - езда, колоездене, скално катерене, стрелба с лък и др., опознаване на местни традиции, обичаи, кухня, занаяти и др. Специфична възможност е реализирането на team building. Друга възможност е обособяване на зона с нулев въглероден отпечатък, където предвижването се извършва единствено пеша, с велосипеди или коне.

Селски туризъм - за пътуващите българи селският туризъм има значение на „почивка на село“ и е далеч от традиционната дефиниция за този вид туризъм. Селският туризъм е една от възможностите да се излезе от големия град и да се приобщи към природата - да поживеят в по-малки жилища и по-близо до земята, да се върнат към своите родови корени чрез наблюдение или участие в различни прояви организирани от домакините, включително участие в разнообразни дейности.

Събитийен туризъм - значителен капацитет за привличане на туристи в резултат от повишената необходимост от преживявания. Следва да бъдат организирани специално инсценирани събития, чиито основни характеристики са неповторимост, краткотрайност, рядкост, така че се отличават от останалите естествени и постоянни културни предложения. С оглед за все по-широкото разпространение на ЛАРП (от английското LARP - „Live Action Role Playing“) разработването на продукти в тази специфична ниша може да доведе до значителен, целогодишен и устойчив поток на туристи. Събитийната програма на културните институции на територията на общината също следва да се включи към реализираните дейности.

Културният и поклоннически туризъм може да бъде развиван както самостоятелно, така и като специфичен компонент на останалите специализирани видове туризъм.

Развитието на туризъм с цел рехабилитация в „Специализирана болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация - Лъки“ ЕООД е ключово предимство пред съседните общини, предлагащи туристически услуги.

Организиране и промотиране на събития - фолклорни прояви, местни традиции/кухня, занаяти и др. и разработване на съвместни туристически продукти със съседни общини/страни придават смисловия завършек на мярката.

Дейностите следва да бъдат реализирани текущо до 2020 г.

Отговорници:

Частен сектор, общинска администрация

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярка 2.1.2

Подобряване на свързаната с туризма инфраструктура

Дейности:

Дейностите тук са насочени към техническата инфраструктура, за местата за настаняване, за хранене и отдих и обкръжаващата среда. Към обкръжаващата среда спада състоянието на фасадите в населените места, чистотата на улиците, публичните пространства и местата извън селищата, местата за отдих (беседки, пейки), както и цветната украса. Подобряване облика на населените места е пряко свързан с поддръжка и доизграждане на спортни и туристически съоръжения.

Поддръжане и доизграждане на техническата инфраструктура в общината е обект и приоритет на Общинския план за развитие на община Лъки за периода 2014-2020 г.

Осигуряване на достъпност до основните туристически обекти, следва да бъде реализирано според концепцията за универсалния дизайн.

Местата за настаняване, хранене и развлечения в общината са недостатъчни, като същевременно са пряко свързани с подобряването на туристическата среда и увеличаване на дела на туристическата база с целогодишно ползване. Специфична възможност за частния сектор е създаване на места за настаняване с малък капацитет, съответно ниска първоначална инвестиция.

Отговорници:

Общинска администрация, частен сектор

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ РЕАЛИЗИРАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА

С реализиране на стратегията, чрез предприетите мерки и дейности, към 2020 г. се очаква да бъдат постигнати следните основни резултати:

- Превръщане на туризма в значим отрасъл на местната икономика от гледна точка на брой заети лица и реализирани приходи
- Утвърждаване на община Лъки като туристическа дестинация с високо качество и разнообразие на предлагания туристически продукт, включително целогодишна туристическа заетост
- Изграден административен капацитет в областта на туризма, включително за реализиране на проекти и привличане на ресурси за развитие на туризма

Индикаторите за измерване на гореописаните резултати са:

- Реализирани проекти и инициативи, включително създадени партньорства
- Средства за подслон и места за настаняване
- Приходи от нощувки в средствата за подслон и в местата за настаняване
- Реализирани нощувки
- Пренощували лица
- Легла в средствата за подслон и местата за настаняване
- Брой новорегистрирани лица, ангажирани в сферата на туризма
- Видове активен туризъм на територията на общината - културен (етнографски и поклоннически), еко и селски туризъм, приключенски, ловен, туризъм свързан с рехабилитация

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СТРАТЕГИЯТА

Правилата за мониторинг, контрол и оценка на изпълнението на стратегията за развитие на туризма са представени като Приложение 2 към настоящия документ.

Стратегията ще бъде актуализирана при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината или при промяна на стратегически документи на по-високо ниво. Други фактори, които могат да наложат актуализация, са промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС, както и съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана. Не на последно място, актуализация следва да бъде направена, ако резултатите от междинна или последваща оценка налагат това или ако е идентифицирана необходимост от предприемане на корекции на базата на осъщественото наблюдение на плана.

Предложението за актуализация на стратегията се разработва от отговорните длъжностни лица в общинската администрация, като при необходимост за изпълнение на задачата могат да бъдат привлечени и други вътрешни и в крайна необходимост външни експерти.

При актуализацията на стратегията следва да се анализира и оцени динамичното въздействие на външните и вътрешните фактори и условия върху социално-икономическите характеристики на развитието на общината и качеството на околната среда, като на тази основа се разработи по-реалистична и адекватна стратегическа рамка и система за управление и изпълнение на целите на плана до края на съответния период.

В цялостния процес на мониторинг и оценка при спазване на принципа за партньорство участват кметът на общината, общинската администрация, общинският съвет, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ПРИЛОЖЕНИЕ 1 - АНАЛИЗ НА ТЕКУЩОТО РАЗВИТИЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ РЕСУРСИ И ТУРИЗМА В ОБЩИНА ЛЪКИ

1. ГЕОГРАФСКО ПОЛОЖЕНИЕ И ПРИРОДНИ УСЛОВИЯ

Община Лъки е разположена в силно пресечения Преспански дял на Западните Родопи и включва площ от 292511 дка. Граничи с общините Асеновград, Чепеларе, Баните и Смолян. Разположена е в близост до курорта Пампорово и международно известния манастир Бачково. Районът се намира в клисурите на р. Манастирска, Дряновска, Юговска, Лъкинска. Реките са пресекли дълбоко и стръмно разклонените структури с различна пространствена изолация.

На територията се разполагат – град Лъки, като административен център и осем населени места – селата Борово, Белица, Джурково, Дряново, Здравец, Лъкавица, Манастир и Югово. С Решение № 802 на Министерския съвет от 04.10.2012г. са закрити селата Четрока и Чуката.

Град Лъки се намира на 36 км от гр. Асеновград, на 54 км. от областния гр. Пловдив и на 88 км. от гр. Смолян. Географското положение на Община Лъки я поставя в известна периферност и отдалеченост от основните транспортни и комуникационни центрове, но разнообразният релеф и ресурсното многообразие създават значителни възможности за развитието на туризъм.

На нейната територия се намира известната, като културно средище, местност „Кръстова гора” и ТП Държавно ловно стопанство „Кормисош” с прекрасни условия за ловен туризъм. Съхранената чиста природна среда е едно от специфичните предимства на общината, а също така и наличието на природни ресурси – руда и горски площи. Налице е производствен опит и традиции в областта на ловния туризъм, картофопроизводството, рудодобива, дърводобива, шивашката и трикотажната промишленост.

Релеф

На територията на общината са разположени природни обекти, просторни гори, реки и водоеми. Районът е богат на разнообразни земни форми, с типично планински релеф. Характерни са много свързани склонове, някои от тях с ниска устойчивост. Големите наклони са допринесли за добре изразени склонови процеси и обособяване на места на много мощни коловиални отлагания и в същото време до оголване на склоновете, по които липсва всякаква почвена покривка. Релефът е подчертано ерозионно-денудационен с дълбока и гъста речно-долинна мрежа. Гъстата хидрографска мрежа, значителните валежи и силно пресеченият терен на територията обуславят масово активни ерозионни процеси. На много места, на стръмни и много стръмни терени, при малка пълнота на дървостойките и вторично засилена от човешката дейност, се е развила площна ерозия, а по някои дерета и ровинна ерозия. Средната надморска височина е 850 м. В различните населени места поради силно пресечения терен, тя се движи в границите от 660 м (гр. Лъки), до 1465м (с. Манастир). Разположението на община Лъки в силно пресечения Преспански дял на Западните Родопи е предпоставка за множество свлачищни участъци, които създават рискове за жителите и транспортните линии. Укрепването и превенцията на свлачищните и срутищните процеси осигуряват качествена среда за живот и туризъм, като предпоставка за преодоляване на регионалните различия.

Климат

Община Лъки попада в континентално-средиземноморската климатична област. Влиянието на Бяло море оказва благоприятно въздействие върху климатичните условия.

Стратегията за развитие на туризма в община Лъки за периода 2015-2020 г. е разработена в рамките на проект с регистрационен № 13-13-55 и наименование „Въвеждане на ефективни механизми за мониторинг и контрол на изпълнението на общински политики в община Лъки”. Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Зимата е сравнително мека. Планинският релеф смекчава летните горещини. Пролетта е дъждовна и краткотрайна, есента - топла и продължителна. Средната годишна температура е 11,5 градуса по Целзий.

Преобладаващите ветрове са западни и южни. Средногодишната скорост на вятъра, на височина 10 м. от земната повърхност, е 1,1 м/сек. По-висока средно месечна скорост на вятъра има през месеците февруари, март и април. Средногодишната скорост на ветровете по посока е приблизително еднаква и е 1,3 м/сек с малко по-висока средна годишна скорост са ветровете с южни посоки.

Районът се характеризира със средно-годишна сума на валежите от 700 до 1100 л/кв.м. Това валежно количество е благоприятно за развитието на дървесина и друга растителност. Сезонното разпределение на валежите е със зимен максимум през месец декември и пролетен през месец май.

В края на месец ноември и началото на декември температурата на въздуха става отрицателна, в резултат на което валежите падат във вид на сняг. Продължителността на задържалата се снежна покривка се движи в границите на 21,5 см за гр. Лъки, до 1,0 м за масива Хайдушки поляни, също в зависимост от надморската височина. В ниските части средната височина на снежната покривка е около 10 см и не се задържа дълго време.

Средната относителна влажност на въздуха не се изменя значително през различните сезони, като през април-октомври се задържа в границите 50-60 %, а през зимата – 80 %. Средната относителна влажност на въздуха е 72-85 %, а средно за годината е 75%.

Продължителността на вегетационния период зависи от времето, през което средната температура на въздуха се задържа устойчиво над 10 градуса. За района този период е 160-170 дни. В някои по-усойни места, макар и не всяка година, се получават късни пролетни и ранни есенни слани след началото и преди края на вегетационния период. Те причиняват известни вреди в развитието на растителността, но тъй като са сравнително рядко явление, имат ограничено значение.

Биологично разнообразие

Характерни за района са иглолистните гори като тенденцията за в бъдеще е да бъдат смесени (широколистни и иглолистни), поради следните предимства:

- По-рационално ползване на потенциала за дървесно разнообразие;
- По-пълно усвояване на светлината;
- Предпазват почвата от ерозия благодарение на дълбоката си коренова система;
- По-устойчиви са на вредители и болести;
- Водноохранни и здравно-украсни функции;
- Разнообразието от дървесни видове създава по-устойчива структура на сняг и вятър;
- Обогатяват почвата с ценни хумусни вещества.

За района е характерна смяна на три подпояса според надморската височина. В нископланинския пояс с надморска височина от 600 м до 1000 м се среща бял и черен бор и на отделни места смрадлика, мъждрян, веймутов бор, явор, шестил и планински бряст. Над село Дряново и село Здравец се среща зелена дуглазка, която е с тенденция за естествено самозалесяване. Голям е дялът на първичните гори на територията на общината, от които черен бор с възраст от 60 до 130 години.

В среднопланинския пояс с надморска височина от 1000 м до 1500 м се развиват бук и ела. Буковите гори са на участъци с възраст 30-50 и 80-120 годишни, а еловите от 80 до 150 години.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Във високопланинския пояс с надморска височина над 1500 м се среща смърч. Върху залетите с хвостови води и пясъци терени са израсли планинска върба (ива), бъз, леска и акация.

Горите са богати на храсти, даряващи на местното население вкусни и витаминозни плодове – дрян, шипка, лешници, къпини, малини и други.

Незаменимо природно богатство за територията на община Лъки са находищата на ценни диворастващи билки и гъби. Най-разпространени от билките са мащерка, риган, подбел, иглика, живовляк, жълт кантарион, маточина, бял равнец, а от лечебните храсти – смрадлика и шипка, от гъбите – сърнела, пачи крак и манатарка. Разнообразието им привлича многобройни любители на дивата природа и нейните дарове.

Животинският свят е изключително богат. Наред с обикновените представители на нашата фауна тук все още се срещат в естествени условия кафявата мечка, дивата коза, муфлон, вълк, елен и други. Могат да се видят от защитените скален орел, гарван, видра, скален гущер, дъждовник, дървесна жаба, смок мишелов, шипобедрена костенурка, много птици.

По реките Манастирска, Джурковска, Белишка и Сушица е разпространена Балканска и Американска пъстърва. Обособени са и се охраняват от ТП ДЛС „Кормисош” риборазвъдни зони с цел опазване на вида и успешното му размножаване. В долните течения на р. Белишка, р. Крушовска и р. Сушица се среща черна мряна. Лещанката повсеместно обитава реките на територията на общината. Във водите на р. Белишка ограничено се разпространява кефал. Бистрите води в реките, красивите метаморфни скални образувания оформят изключително красивото ландшафтно разнообразие.

Защитени територии и забележителности

На територията на общината се намира част от резервата „Червената стена”, който е признат за биосферен резерват от ЮНЕСКО, и три природни забележителности: „Скален мост”, водопад „Гюмбюртията” по река Белишка и водопад „Свети дух” по река Манастирска. Тук се срещат около 2000 висши растения. Във флористичния резерват „Червената стена” се срещат палео- и неоендемити за нашата страна или за Балканския полуостров. Из ливадите и по поляните расте синята родопска съсънка. Балкански ендемити са румелийският трахелиум и сърцевидна – листната глобулария. Скалите и сенчестите долове често са обрасли с прочутата родопска хаберлея, наречена силивряк. С фуниевидните си лилави цветчета се смята за едно от много красивите диви цветя на Родопите. В ниските долове се среща ендемичната за нашата природа родопска горска майка. Тук расте най-красивата орхидея – венериният чехъл. Само в България, по-специално в Родопите и на територията на община Лъки растат и видовете - родопска каменоломка, родопски рожец, декоративен лопен и родопска скабиоза.

ТП ДЛС „Кормисош” – гр. Лъки създава забележителна атрактивност и удоволствия за български и чуждестранни туристи. Отстои на 210 км от летище София и 70 км от летище Пловдив. На територията на ТП ДЛС „Кормисош” се намира част от биосферен резерват „Червената стена” с обща площ 790,30 ха. Характерни за района природни забележителности /ПЗ/ са три с обща площ 4,5 ха, от която залесена 2,0 ха и незалесена 2,5 ха. -ПЗ „Гюмберджията” – водопад на р. Белишка; ПЗ „Скален мост” в местността „Шапран дупка”; ПЗ „Свети Георги” – водопад.

ТП ДЛС „Кормисош” – гр. Лъки разполага с 3 ловни дома, категория - ловна резиденция, с общо 15 стаи. Изградени са още 12 ловни хижи и кантони, пръснати по цялата територия на стопанството, които се използват, като изходни пунктове за ловуване и охрана.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Като съпътстващи програми стопанството предлага риболов, конен и екотуризъм, фотолов, екскурзии до исторически места, природни забележителности и резервати.

Околна среда и почви

Състоянието на околната среда на територията на община Лъки е добро.

Районът се характеризира с кафяви горски, делувиални и хумуснокарбонатни почви. Най-характерни са кафявите горски почви, представени с два подтипа - тъмни и светли, подходящи за извършване на рекултивационни мероприятия. Малка част са вторично затревени кафяви горски или планинско-ливадни почви, предимно в повисоките места. В общ. Лъки има заложена Програмата за опазване на околната среда на територията на Община Лъки.

Гъстата хидрографска мрежа, значителните валежи и силно пресечения релеф обуславят проявата на масово активни ерозионни процеси. По данни от ТП ДЛС „Кормисош“ ерозирали площи, ровини и сипеи се срещат предимно по стръмните склонове по поречията на реките и на по-големите дялове в техните водосбори. На много места се наблюдават нелесопригодни площи, обрали с дървесина и храстова растителност или насаждения на скални и урвести терени с обща площ 2 785,5 ха. и напълно оголени нелесопригодни голини, сипеи и скали – 771,4 ха.

На по-голяма част от площите ерозията е III степен, което означава, че е ерозиран целият А-хоризонт и част от В-хоризонт. В най-голяма степен се е развила площна ерозия, а на някои места е започнало развитие на ровинна ерозия. Ерозия от четвърта-пета степен се наблюдава в прилежащите терени в зоната на хвостохранилището. За борба с ерозията се провеждат залесителни работи. Засаждат се предимно с иглолистни, широколистни или смесени дървесни видове. На площите с ровинна ерозия се запазват акациите, гледичия и черен бор, които укрепват ровините и се строят дребноразмерни прегради в зависимост от дължината на ровините – клейонажи и каменни прагчета. В случай, че ровината не се овлажнява достатъчно, вместо клейонажи се предвиждат каменни прагчета. Основният дял в борбата с ерозията и за в бъдеще ще заема зеленото укрепване на застрашените от развитие на ерозионните процеси терени.

Като цяло, това са почви с много малка мощност и без стопанска стойност. Земите временно променят предназначението си, като с преустановяване на производствената дейност и след осъществяване на рекултивационни мероприятия то се възстановява, а лесорастителните качества се подобряват.

Относно решаването и отстраняване на проблемите от минали екологични щети, причинени до момента на приватизация са изпълнявани предвидените за целта дейности. Всички обекти по Програмата за отстраняване на минали екологични щети са със завършена техническа и биологична рекултивация. В следващите 2 години ще бъде проведен мониторинг на тези обекти с цел оценка на ефекта от рекултивацията върху компонентите на околната среда.

В действителност тези почви представляват потенциална опасност за хора и животни, но местното население познава много добре условията и досега няма регистрирани инциденти.

Води

В територията на общината попада р. Юговска, която е десен приток на река Чепеларска. Тя се образува от сливането на реките Белишка и Манастирска на няколко километра след град Лъки.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Водните ресурси на територията на общината са значителни. Реките, преминаващи през нея са р. Манастирска, р. Джурковска, р. Лъкинска и р. Белишка. Всички те отговарят по международните показатели на втора категория водоприемници. Река Джурковска води началото си от Роженския водораздел и до гр. Лъки обира водите на много леви и десни притоци. Водосборната област на р. Джурковска е около 77 кв. км., а дължината ѝ до събирането ѝ с р. Манастирска е 17,25 км. Река Манастирска води началото си от местност "Хайдушки поляни". Водосборната ѝ област е около 83 кв. км., а дължината до събирането ѝ с р. Джурковска е около 17,50 км. Река Белишка е с дължина 23,6 км. и водосборна площ от 74,2 кв. км. В р. Лъкинска се събират водите на р. Джурковска и р. Манастирска, а водосборна ѝ площ е 160 кв. км.

Реките са с преобладаващо дъждовно-снежно подхранване и слабо устойчиво фазово разпределение на оттока. Модулът на оттока, характеризиращ водоудайността на дадена територия се определя на 3-5 л/сек/кв. км. Максимумът на оттока настъпва през пролетта, обусловен от максимума на валежите, а минимумът се наблюдава през летните месеци. Средният годишен валеж е 650-700 мм/кв. м и е над средния за страната (600 мм/кв. м).

Подземните води на територията на общината са формирани в карбонатни скали характеризиращи се с голямо водоотдаване, но в същото време то е неравномерно и локализирано.

Сравнително голямата водност на р. Юговска е в следствие на постоянното ѝ подхранване с обилни карстови води от Хвойненския карстов басейн. Общият обем на водните ресурси се характеризира с ярко изразени колебания през годината, като общият дебит на водоизточниците за питейно-битово водоснабдяване варира от 10 л/сек. до 30 л/сек.

Реките Юговска, Джурковска и Белишка, в горните си течения, са с чисти и неповлияни от човешката дейност води.

Водите на река Джурковска понякога са с по-високи от пределно допустимите концентрации на олово, цинк и неразтворени вещества.

Водите в поречията, подложени на производствено-стопанска дейност отговарят на нормативните изисквания за съдържание на вредни компоненти за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водните обекти.

Въздух

Териториалният обхват на зоните със замърсяван въздух е ограничен от стръмноскастовите долини и силно изразените речни меандри.

2. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

Транспортна инфраструктура

Транспортът на територията на общината е изцяло автомобилен. Пътната мрежа се състои от 80,950 км общински пътища и 50,000 км пътища от републиканската пътна мрежа. До всички населени места, с изключение на махалите, пътищата са асфалтирани, в добро състояние.

Липсва железопътен превоз, най-близката ж.п. гара е в Асеновград, на 36 км от гр. Лъки.

В областната транспортна схема има ежедневна връзка до Пловдив и Асеновград, а общинската транспортна схема покрива всички населени места.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Отстоянието на гр. Лъки от значими обекти с туристически потенциал в съседни общини е както следва:

Населено място/обект	Разстояние	Необходимо време за достигане
Чепеларе	37 км	43 мин.
Пампорово	35 км.	42 мин.
Бачково (Бачковски манастир)	25 км.	28 мин
Момчиловци	30 км.	38 мин.
Нареченски бани	22 км.	25 мин

В последните години на всички междуобщински пътища е извършен текущ ремонт в определени участъци, за които е констатирано лошо или критично експлоатационно състояние. През 2008 г. е реализиран основен ремонт на път гр. Лъки – с. Здравец – Момчиловци, в трасето между рудник „Дружба” и с. Здравец. През 2009-2010 г. са реализирани ремонтни работи от рудник „Дружба” до отклонението за село Джурково, а през 2012 г. е извършен аварийен основен ремонт на участъци и реконструкция на път III- 861 Юговско ханче – гр. Лъки. Отсечките са укрепени, възстановени, асфалтирани и са поставени нови мантинели, с което е осигурена безопасност на движението и се елиминира рискът от откъсването на Лъки от съседните градове от област Пловдив.

Ежегодно се извършват ремонтни дейности по участъци, където е крайно необходимо. Извършени са ремонти на път IV-86025 Лъки – Манастир – Славейно от км. 0+000 до км. 21+500 – изкърпена асфалтова настилка и ремонт на участъци до км. 10+000. Положен е асфалтобетон на участъци и частично е изкърпена пътната настилка. През 2010 г. е положен асфалтобетон на участъци и частично е изкърпена пътната настилка в участъка от км. 15+000 до км. 21+500.

Извършен е основен ремонт на път PDV-2130 Лъки- Манастир – Славейно от км. 00+000 до км. 21+500, на път PDV-3136 – Лъки – Манастир – Лъкавица, на път PDV-861(1)-III-861 Лъки – Джурково – с. Дряново.

Пътищата, свързващи общинския център с населените места, са с дължина 35,450 км. Извършен е основен ремонт на път PDV-861(1)-III-861 Лъки – Джурково- махала Брайковица от км. 0+000 до км. 3+320. През 2011 г. е изготвен работен проект за реконструкция на път PDV2134-III-861 Лъки-Джурково-Дряново от км. 16+600 до км. 24+160. През 2012 г. беше изготвен работен проект за реконструкция на път PDV-2134-III-861 Лъки – Джурково- с. Дряново от км. 18+600 до км. 24+160.

Извършено е проширение и преасфалтиране на общински път Кръстова гора – с. Борово – мост на р. Белишка. Реконструкция на местен път Лъки – Брайковица, от км. 0+000 - 3+320 е извършена през 2014 г. Има изготвен технически проект за местен път Лъки IV - 86025 – махала Балкан.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Извършена е пълна реконструкция на път връх „Свобода” – с. Манастир от км. 12+700 до км. 23+000.

В рамките на периода до 2020 г. е необходимо да бъдат извършени поддръжка и рехабилитация на всички общински пътища.

В рамките на периода до 2020 г. е предвидено да бъде извършена реконструкция на следните междуобщински пътища:

- Юговски разклон-Лъки-Здравец-Момчиловци
- Боровски разклон-Белица-Загражден
- Павелско-Дряново-Лъки
- Лъки-Манастир-Славейново

както и реконструкция на общинските пътища:

- Джурково-Здравец
- Лъки-Брайковица
- Лъки-Джурково
- Лъки-Борово
- Лъки-Кръстова гора
- Лъки-Лъкавица
- Лъки-Крушево
- Манастир-м. Балкан

Подобряване на градската среда

В последните години се осъществява целенасочена политика по подобряване на градската среда. Извършени са основни ремонти на улици „Преспа” , „К. Шишманов”, „Прогрес” , ул. „Петко Войвода” и ул. „Родопи”.

Реализирани са редица укрепителни мероприятия, свързани с изграждането и възстановяването на подпорни стени. Обновява се и освежава централната градска част, като така се постига повишаване на привлекателната сила на градския център и подобряване на условията за работа и почивка в него. Също така в голяма част от населените места се извършват мероприятия по полагане на трайни настилки (вкл. села).

В момента тече изпълнението на проект „ Благоустрояване и озеленяване на площадно пространство, гр. Лъки” първи етап, където ще бъдат изпълнени следните дейности:

Дейност 1: СМР

Под-дейност: демонтаж и подготвителни работи на строителните площадки;

Под-дейност: подмяна на настилки централна градска част, подмяна ВиК, ел. и осветителни тела;

Под-дейност: разширяване на пътно платно;

Под-дейност: рехабилитация на обществени зелени площи;

Под-дейност: изграждане на фонтани;

Дейност 2: Упражняване на независим строителен надзор;

Дейност 3 : Изработване на маркетинг материали;

Дейност 4 : Мерки по информираност и публичност;

Дейност 5: Одит на проекта;

Построени са кътове за отдих с пейки и озеленени пространства в периферните части на гр. Лъки. Изградена е детска площадка на ул. „Речна” в гр. Лъки, както и е извършен основен ремонт на детска площадка към ОДЗ „Юрий Гагарин” - гр. Лъки.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

В много по-малка степен са реализирани подобни мероприятия на територията на селата в общината. Наскоро е извършен основен ремонт на 2 улици в с. Белица, укрепване на свлачища в селата Манастир, Джурково, Дряново и Здравец. Осъществен е частичен ремонт на улици в селата Лъкавица и Югово. В с. Дряново е направена пешеходна пътека до имот № 44, както и улици.

Вертикалната планировка на населените места в община Лъки е в процес на обновяване. На много места няма маркировки по общинските пътища, както и указателни табели по населените места, а общинските тоалетни, там където съществуват, са в лошо състояние.

Необходимо е извършването на благоустройствени мероприятия по населените места, включващи ежегодно освежаване на пътната маркировка на градските улици и паркинги, поставяне на пътни знаци в града както и на указателни табели по населените места, обновяване на наличните кадастрални планове за всички населени места. Следва да бъдат полагани целенасочени грижи за подобряване на уличната мрежа на територията на общината.

Изготвен е проект „Реконструкция на автогара гр. Лъки” Същият предвижда реконструкция на съществуващата автогара с обособяване на помещения – каса, информация, багаж, стая за шофьори, стая за майки с деца, чакалня, тоалетна; доизградена съществуваща подпорна стена и внедрени мерки за енергийна ефективност в сградата на автогарата. Ще бъде обособен паркинг за автобусите и перони.

Достъп до съобщителни услуги, персонални компютри, интернет и кабелна телевизия

Налице е мобилно покритие чрез всички мобилни оператори в страната – Виваком, МТел и Глобул.

На територията на общината са налични 296 персонални компютъра, над 90% от които в гр. Лъки. Това оборудване се ползва от 907 лица. Осигурен е достъп до интернет в СОУ „Хр. Ботев”. По данни на НСИ от 2013 г. достъп до интернет има в 261 жилища, от които 246 в гр. Лъки и 15 в селата. По този начин е гарантиран достъпът до глобалната мрежа на 802 лица. Функционират и 2 интернет-зали, находящи се в сградата на „Младежки дом“ – гр. Лъки и в сградата на НЧ „Зора 2002“ – гр.Лъки. Общо 2159 лица имат достъп до кабелна и сателитна телевизия.

Пощенските услуги се извършват от Пощенска станция в гр. Лъки, със звена в с.Манастир, с. Дряново и куриери в останалите населени места.

Електроенергийна система

Електроенергийната система е добре развита и оразмерена да поеме по-голямо натоварване, което би улеснило бъдещи консуматори и би стимулирало икономическото развитие. Техническото състояние на използваните съоръжения е добро. Те отговарят на изискванията на БДС. Достатъчна е мощността в мрежата от трансформаторните постове. С цел подобряване условията за живот на населението от община Лъки, община Лъки е стартирала открита процедура с предмет „Доставка и монтаж на осветителни тела за град Лъки и съставните села“.

Изпълнени са два проекта за внедряване на мерки за енергийна ефективност в СОУ „Христо Ботев”, гр. Лъки, и ОДЗ „Юрий Гагарин”, гр. Лъки, като обект на интервенциите бе подмяна на прозорци, допълнително изолиране на външни стени, замяна на отоплителната мрежа, смяна на първичен енергоносител и саниране на покривни/подпокривни пространства, замяна на лампите с нажежаема жичка с енергоспестяващи лампи, изграждане на соларна система и подмяна на отоплителната инсталация, както и смяна на вида гориво от течно на твърдо – дървени пелети.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Водоснабдяване и канализация

През 2008г. е реализиран главен събирателен канал и канализационна мрежа на гр. Лъки – участъци 11, 19, 24. Изготвен е актуализиран работен проект за обект „Канализация на гр. Лъки – II етап – Доизграждане на канализационна мрежа”. Разработен е проект „Строителство и реконструкция на вътрешна ВиК мрежа на гр. Лъки, довеждащ колектор и строителство на обща ПСОВ” Проектът ще включва изграждане на Пречиствателна станция за отпадни води в гр. Лъки, доизграждане на довеждащ колектор до ПСОВ и изграждане на довеждащ водопровод до ПСОВ. Проектът ще възлиза на стойност около 5 400 000 лв.

Съвместно с „ВиК” ЕООД – гр. Пловдив, район Лъки, са извършени ремонтни дейности на водопроводни мрежи, както и направа на отклонения към основните водопроводи и ремонти на съществуващи отклонения.

Съществен приоритет е подмяна на вътрешно-селищните водопроводни мрежи и изграждането на канализационните колектори на територията на общината.

Населените места са захранени с питейна вода от собствени водоизточници. Преобладават изворните каптажни водохващания. Необходимо е да се извърши реконструкция и модернизация на съществуващите водопроводни мрежи във всички населени места. Съществува недостиг на питейна вода за село Борово. Изграждането на пречиствателна станция в м. „Крушов чатал” по проекта „Допълнително водохващане” има за цел да осигури системен приток на питейна вода за жителите на града. Към момента са изградени пречиствателната станция, довеждащия водопровод до водоем „Лъки” и текат процедурите по узаконяване на санитарно охранителната зона – първи пояс.

Критично е състоянието на канализационните мрежи в населените места, използват се предимно септични ями, или отпадъчните води се изливат в деретата и замърсяват околната среда.

Липсват пречиствателни съоръжения за отпадни води, което е причина за изпускане на замърсени води в реките.

Първостепенно значение от екологична гледна точка има изграждането на канализационни мрежи и пречиствателни съоръжения. В град Лъки е наложително изграждането на пречиствателна станция за отпадни води и функционирането на главен събирателен колектор.

3. ЕЛЕМЕНТИ НА СОЦИАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА, СВЪРЗАНИ С ТУРИЗМА

Здравеопазване

Здравеопазването е сфера, в която община Лъки бележи значително отклонение от средните стойности на областно и национално ниво. Към края на 2012 г. на територията на общината практикуват 1 медицинска практика с двама общопрактикуващи лекари, както и 2 лекари с практики по дентална медицина. Груповата практика е единствената в рамките на община Лъки. Лекарите от тази групово практика обслужват населението от самия град и от осемте населени места, които влизат в територията на общината. В сравнителна перспектива на 1000 души население в общината са налични 0,70 лекари, при 4,6 за областта и 3,93 на национално ниво.

На територията на община Лъки осъществява дейност едно лечебно заведение, което е общинска собственост. Лечебното заведение е регистрирано съгласно изискванията на Търговския закон и има предмет на дейност – лечение на болести на обмяната на веществата и наднормено тегло. След задължителната промяна по силата

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

на Закона за лечебните заведения специализираното заведение се преобразува и продължава своята дейност като “Специализирана болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация – Лъки” ЕООД. Ръководството на заведението полага необходимите усилия за създаване на по-добри условия и удобства както на посетителите, така и на персонала. За облекчен достъп до информация и интернет, за лечебното заведение е създадена отделна интернет-страница: <http://www.otslabni-bg.net>, на български и на английски език.

Капацитетът на болницата е 50 болнични легла. Кадровият състав на лечебното заведение включва 12 лица, включително управител, медицински сестри и рехабилитатори. Благодарение на техните професионални грижи постигнатите резултати са много високи и създават предпоставки за реклама на заведението от доволни посетители или повторни посещения на същите при нужда. Добрите резултати, постигнати от пациентите при престоя им в болничното заведение, е предпоставка за тяхно пребиваване за следващ пореден път. За да отговори на бързорастящата конкуренция в този бранш и поради това, че предлаганите услуги са платени, е необходимо да се осигурят по-добри условия и комфорт на болните. Необходимо е полагането на допълнителни усилия, свързани с ремонт на заведението, обзавеждане със съвременни мебели на болничните стаи, оборудване на спортните зали с нови съвременни уреди.

Специализираната болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация е разположена в съвременна и удобна сграда. Помещенията за посетители представляват стаи, повечето от които с по две легла и със собствен санитарен възел. Санитарните възли са запазени с постоянно течащи топла и студена вода, а цялата сграда разполага с добро отопление през зимния сезон. Денонощно, без значение дали са работни или почивни дни, на разположение е дежурна медицинска сестра.

В сградата е изградена и задължителната спортно-рехабилитационна база, която включва:

- Зала за комплексна гимнастика;
- Фитнес зала;
- Зала за гимнастика с уреди;
- Зала за танци;
- Кабинет за масажи;
- Сауна.

В близост до Специализираната болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация се намира градския стадион, на който се провеждат гимнастически упражнения и процедури на открито.

Разкрит е Филиал за спешна медицинска помощ, който обслужва населението от цялата община.

По отношение на здравното обслужване Общински съвет успя да намери разрешение на проблема - осигуряване на дипломиран и квалифициран фармацевт, който разкри аптека в общинско помещение в сградата на бившата общинска болница, която да работи по договор с НЗОК. Освен нея функционира и друга частна аптека “Диана-Рос”, също в помощ на гражданите.

4. КУЛТУРА

Паметник на културата, с историческо значение, е църквата „Св. Троица” в с. Югово, която е построена през 1842 год. Същата представлява трикорабна псевдобазилика с външна галерия пред западната стена. Притежава изящна каменна камбанария, увенчана с луковичен

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

купол. В интериора са запазени стенни иконописи, рисувани до началото на 70 - те години на XIX век. Иконостасът е таблен с резбована венчилка и рисувани двери, с ценни икони от 1946 год. и 1851 год.

Основен поклоннически център в общината е манастирският комплекс „Кръстова гора - Св. Троица”, който е изграден в м. „Кръстова гора”. Новопостроеният манастирски комплекс, лековитата вода от „Аязмото” и легендата за заровена част от кръста, на който е бил разпнат Исус Христос, привличат към това свято място посетители от страната и чужбина.

В с. Борово и с. Манастир от началото на века с доброволен труд и средства на местното население са построени и двете църкви. И до днес двата храма са стожери на вярата, моралните устои, християнските добродетели и духовното пречистване на жителите на с. Борово и с. Манастир.

Историческата местност „Хайдушки поляни” е разположена в Преспанския дял на Средни Родопи, на юг от с. Манастир, част от която попада в територията на община Лъки. По живописни пътеки от с. Манастир се стига до връх „Свобода” и връх „Преспа”, в близост до които са построени туристически хижи. Тук се намира къщата на Пейо Шишманов - организатор на революционно четническо движение през 1900 - 1908 год. В местността е издигнат паметник в чест на Илинденско - Преображенското въстание. От с. Манастир през м. Хайдушки поляни (х. Момчил юнак и Рожен) по традиционен пешеходен маршрут любители на познавателен, исторически, ски и екотуризъм имат възможност да се насладят на красотите на Националния курорт „Пампорово”.

На връх „Свобода” (1998 м.) се намира историческата местност „Инихан”, едно от посещаваните места от туристи от всички краища на страната и от голям брой чужденци, изповядващи ислямската религия.

В почти всички населени места се провеждат срещи на родовете, които привличат все по-голям туристически поток. От читалищата се очаква да се превърнат в активни организатори на традиционни празници, обичаи и състави за автентичен фолклор. Да се ангажират местни инструменталисти и изпълнители за представяне на местния фолклор като елемент на туристическата дейност.

От занаятите в региона са добре съхранени и се практикуват дърворезбарството и дървообработването, тъкане на хоризонтален стан на китеници, родопски одеяла, торби и други, плетиво, шев и везане.

Традиционните дейности в земеделието и животновъдството се практикуват масово в региона и съхраняват традиционната родопска кухня, свързана с картофопроизводството, млечните и животински продукти. Към тях можем да добавим местното пчеларство, рибовъдство, производство на малини и други.

На територията на общината са изявени следните занаяти:

- > Дърворезба;
- > Изработване на гайди и кавали;
- > Изработване дървени лъжици;
- > Плетиво на една и две куки;
- > Шев и везане на терлици;
- > Тъкане на китеници, родопски одеяла, престилки, торби и др.
- > Декоративни тъкани от приложен характер.

Развитието на автентичните местни занаяти следва да се превърне в съпътстващ елемент на селския туризъм и една възможност за формиране на допълнителни доходи.

На територията на община Лъки читалищната дейност е силно застъпена - в народните читалища предават и опазват местните културни традиции, занаяти, обичаи и др. Читалищата, които са пет на брой са организатори на празници и чествания, родови срещи. Към всяко читалище е създаден библиотечен фонд. Този фонд е поддържан и обогатяван и е общодостъпен, включително за туристите.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

5. СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ НА ТУРИЗМА В ОБЩИНАТА

Категоризирани са туристически обекти в с. Борово, с. Дряново, с. Здравец, с. Манастир и гр. Лъки, заведения за хранене, регистрирани по Закона за туризъм, и семейни къщи за гости.

Hotели и семейни къщи, предлагащи места за нощувка:

✓ гр. Лъки: семеен Хотел „Лъки” (2 звезди), семеен „Брод Лъки” (2 звезди), семеен хотел „Акварели” (3 звезди) ;

✓ с. Борово: семеен хотел „Етнометеора” (2 звезди), семеен хотел „Варненци” (2 звезди), къща за гости „Бориките” (2 звезди), къща за гости „Каневи” (1 звезда), къща за гости „Панорама” (1 звезда), вила „Донка” (1 звезда), „Гуглевата къща” (1 звезда), къща за гости „Канарата” (1 звезда), къща за гости „Яна” (1 звезда), вила „Принцеса” (1 звезда) с. Борово;

✓ с. Дряново: къща за гости „Венци” (1 звезда), къща за гости „Слави” (1 звезда). Предстои категоризиране на хотел „Рафаела”;

✓ с. Здравец: семеен хотел „Здравец” (3 звезди);

✓ с. Манастир: вила „Буките” (1 звезда)

За 2011 година са събрани 1405 лв. през годината за реализирани нощувки. За 2012 година са събрани 3 156 лв., като в тази стойност влиза и туристическия данък от 30% облагане, задължителен за 2011г., събиран до 30.03.2012г. За 2013г към 31 декември са събрани 747лв.

Сред слабите страни, определящи най-належащите проблеми, свързани с общата туристическа инфраструктура, са трудно поддържаните третокласна и четвъртокласна пътна мрежа, затрудняваща достъпа до туристическите обекти, както и някои от селищата с бази за настаняване на туристи. Почти във всички села на територията на община Лъки липсва канализационна мрежа. Следва да бъдат добавени недоброто състояние на телекомуникационната мрежа, наличие на нерегламентирани сметища в регулационните граници на населените места и благоустрояването на селищата, утвърждаващи се напоследък като места с търсена база за настаняване на туристи.

Ценното природно богатство, защитените територии, природни забележителности и уникалното културно-историческо наследство са основа за развитие на продукти, предназначени за туристи с различни потребности и от различни възрасти. Потенциалът на туристическите атракции следва да се развие и да послужи за привличане на вниманието на туристите.

Като приоритетна сфера на развитие туризмът е обект на целенасочено интервениране в последните години. Целта е създаване на по-добри условия за повишаване на привлекателността на община Лъки като туристическа дестинация, като се наложи стабилно туристическо лице на района и се изгради и осъвремени туристическата инфраструктура и се социализират туристическите забележителности. В процес на преустройство е интернет кафене в Туристически информационен център с обособени приемна, офис, мултимедийна зала, щанд за туристически сувенири, санитарен възел. Туризмът ще бъде насърчаван чрез рекламна брошура с туристически ресурси на общината, рекламни картички, диск с рекламни клипове и фотографии на природните забележителности на региона и информационни карти. Актуална е интернет страница за туристическите обекти и атракции на територията на община Лъки - www.tourism-laki.hit.bg.

Положени са основите в развитието на селския туризъм с изградените екопътеки по проекти в селата Борово- „Скален мост” и „Пътя на сърцето”. В землището на село Дряново екопътека „Могила” - поставени са информационни табели, пътепоказателни табели и маркировки, кътове за отдих и пикник – маси с пейки и беседки. Реконструирана е чешма по маршрута на пътеката. В землището на с. Манастир екопътека „Свети Дух” – монтирани са дървени предпазни парапети, а на стръмният терен са оформени стъпала. В участъка над р. Манастирска е изградено дървено мостче за наблюдение на водопада „Свети Дух”. По маршрута са разположени информационни табели, пътепоказателни табели и маркировки, кътове за отдих и пикник - маси с пейки и беседка.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Преустроеният Туристически информационен център с обособени приемна, офис, мултимедийна зала, щанд за туристически сувенири, санитарен възел.

Изградени са кътове за отдих във всички населени места на територията на общината с поставени до тях информационни табели с информация за туристическия ресурс в общината, история на съответното населено място, транспортни връзки до столицата и близките градове.

Продължава да се изгражда съществуващата туристическа инфраструктура със създаване на туристически информационен център - с. Белица, изграждане на екопътеки „с. Белица - Пещерата” и „с. Белица - Кръстова гора”, което в дългосрочен план ще насърчи социално-икономическия растеж на общината. Като резултат от целенасочените дейности ще бъдат поставени информационни табели за упътване до различни туристически забележителности като „Кормисош”, „Пещерата”, „Кръстова гора”, „Белица”, както и информационен билборд на Юговско ханче, а съществуваща сграда – общинска собственост, ще бъде преобразувана в Информационен туристически център в с. Белица.

Останалите две екопътеки са „Мемориален комплекс „Св. Богородица” - Дългите блатата - с. Манастир” и „Комин дере” - махала Брайковица - Лъки.

Отново по проект се изгражда атрактивна къща „Природа и наследство”, в която ще бъдат обособени три зали за етнографски експонати, зала за кристали, зала със снимков материал от мините и кратка история на рудодобива в региона, офис, санитарен възел и складово помещение.

Все още предизвикателство остава адекватното приспособяване на общинска собственост в туристически бази, приспособяване на съществуващия жилищен фонд от частния сектор в цялата община в туристически обекти и изграждането на туристически селища. Съществува възможност за реконструкция на Ученически пансион към СОУ „Христо Ботев” - гр. Лъки, за изграждане на самостоятелен вход и хотелски апартаменти, включително тяхното оборудване. За постигането на значителни резултати в туристическата сфера е необходимо създаването на места за подслон и отдих на туристи чрез ремонт и оборудване на закрити учебни бази в съставните села на общината.

В допълнение, посетителите, привлечени от биоразнообразието на региона, могат да имат предвид следните възможности за туризъм - фотолов и фотосафари - любителите както на фотографията, така и на флората и фауната могат да наблюдават и заснемат редки видове растения и животни в естествените им местообитания, селски туризъм, лов, риболов, конен и екотуризъм - в рамките на дейността на ТП ДЛС „Кормисош”. В Кормисош се намират най-големите популации на кафява мечка, вълк и благороден елен в българските планини. Често срещани са дивата коза, муфлона, дивата свиня, сърната, а по-рядко - еленът лопатар. Около връх Аква живеят над 100 диви кози, които лесно могат да се наблюдават, защото склоновете са скалисти и голи. Има развъдник за мечки, в който живеят около 15 животни. Те са в оградени волиери и могат да се видят по всяко време на годината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ПРИЛОЖЕНИЕ 2 ПРАВИЛА И МЕТОДИКИ ЗА МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА